

Bízunk benne, hogy a Baranya megyei levéltár még sok nagyértékű forráskiadvánnyal fogja öregbíteni jóhírét.

REUTER CAMILLO

KMETTY KÁLMÁN: BALASSAGYARMATI UTCANEVEK.

Balassagyarmat, 1980., 217 lap + 7 térkép

Ugy látszik kezd hagyománnyá válni, hogy a NÉ-ben különböző helységek utcaneveit mutatjuk be. E hagyománynak az az alapja, hogy eddig nem tapasztalt mértékben fellendült az utcanevek kutatása. E szép kiállítású kötetet a városi tanács adta ki – mindössze 2000 példányban. Valószínű, hogy manapság már nehezen hozzáférhető.

A szerző először a város történetét ismerteti, de itt különös figyelmet szentel a belterületi nevekre. Ezt a részt belső térképekkel, fényképekkel és reprodukciókkal illusztrálja. Megtudhatjuk, hogy a városnak eddig nem kevesebb, mint 5 neve volt. Gyarmat a török időkben csaknem két évszázadon át lakatlan volt. Az újraterelítés egyes lakosságot eredményezett; ennek következménye, hogy a XVIII. században szlovák nevek is előfordulnak /Jačmenná ulica, Maly Tabán/. Hat időmetszetben vizsgálja KMETTY az utcanevek változását 1773-tól 1979-ig. Talán egyetlen van, ami két évszázadon át megőrződött: 1773-ban Öregváros, ma Óváros tér. Az önkényuralom idején az utcaneveket németre fordították /Kertész utca – Gärtner Gasse/ vagy megváltoztatták /Vadkerti út – Kaiser Strasse/. A századforduló táján az eddig névtelen utcák nevet kaptak, illetve a meglevők neve is megváltozik. Egyébként ez a változtat/ás századunkban nagyon jellemző Balassagyarmatra. Pl. a Teleki László utcát miért kellett megváltoztatni? Természetesen kuriózumok is akadnak: 1944-ben utcát /teret/ kapott Hitler, Mussolini és Szálasi Ferenc – igaz, hogy ezek a nevek csak egyetlen hónapig éltek.

A történeti áttekintés után a szerző alfabetikus sorrendben elemzi az utcaneveket. A tipográfiája is érdekes: a mai neveket verzállal adja, a már elavultakat pedig félkövér szedéssel. Akárcsak Ózdon /NÉ 3: 65/, itt is jellemző a személynevek gyakorisága /pl. a régi Árpa utcából Árnád lett/. Precíz magyarázatokat

olvashatunk a névadóval kapcsolatban. Idegennek megtévesztő lehet, hogy a Rákóczi fejedelem útja melyik Rákóczira vonatkozik; KMETTY magyarázatából válik világossá, hogy II. Rákóczi Ferencről van szó. Vannak helyi személyekről elnevezett utcák is /Baltik Frigyes utca, Fráter Erzsi utca/. Irodalmi indíttatású a Jópalócok /így!/ útja /1972-től használatos/. Külön szerepelnek az 1974-ben Balassagyarmathoz csatolt Ipolyszög és Patvarc utcanevei /a nevek rendezése ugyanis még nem történt meg/.

A szerző tipologizálásra is vállalkozik: 1. személynevek /Nagy Iván, Nógrádi Sándor/: a város jelenlegi 136 utcanevéből 80 /58 %/ tartozik ebbe a csoportba; 2. földrajzi fogalmak /Honti utca, Pozsonyi utca/: 3. helyi területmegjelölések /Bástya utca, Óváros tér/: 4. növény- /virág-/nevek /Nyirjespuszta, Rozmaring utca/: 5. egyéb elnevezések /16-os honvéd utca, Május 1. út, Szerb utca/: ún. ismeretlen eredetű név itt nem szerepel. KMETTY táblázatban is bemutatja a már említett 6 időmetszetben az utcanevek változását. Így innen megtudhatjuk, hogy a mai Köztársaság térnek megelőzően 5 neve volt. Az utcaneveket a térkép-melléletekben is megtaláljuk.

A szerző alaposágát bizonyítja az is, hogy minden vonatkozó iratot gondosan elolvasott, nagyon sokszor idéz is. Forrásait mindig pontosan megadja. Kiváló munkáját még jobbá tette volna, ha szempontként felhasználja pl. HAJDÚ MIHÁLY és PÉTER LÁSZLÓ munkáit. Mindent összevetve: igen értékes kiadvánnyal gazdagított névtani irodalmunk.

MFZSER LAJOS

НИКОЛАЙ МИНЧЕВ, ЦВЕТКО МИХАЙЛОВ, ИВАН ВАПЦАРОВ

И СВЕТЛИН КИРАДЖИЕВ /РЕДАКТОРИ/:

ГЕОГРАФСКИ РЕЧНИК НА БЪЛГАРИЯ. СОФИЯ,

1980. 564 стр.

A bolgár Tudomány és Művészet Kiadó /Наука и Изкуство Издателство/ a címben jelöltek szerkesztésében, mintegy harminc munkatárs munkájaként egy nagyon hasznos és régóta hiányzó bolgár földrajzi szótárt jelentetett meg. A szótár bennünket elsősorban névtani szempontból érdekel. Érdeklődésünket ki is elé-